

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ
ΠΑΤΡΩΝ
UNIVERSITY OF PATRAS

Αισθητική

Ενότητα 6: Η ποίηση ως μιμητική τέχνη στον Αριστοτέλη III

Όνομα Καθηγητή : Καλέρη Αικατερίνη

Τμήμα: Φιλοσοφίας

ΑΝΟΙΚΤΑ ακαδημαϊκά μαθήματα ΠΠ

1. Σκοποί ενότητας

Ορισμοί τεχνικών εννοιών εν-όλον-τέλειον σύμφωνα με το Δ' των Μετά τα Φυσικά του Αριστοτέλη.

μετφρ. Αικ. Καλέρη

2. Περιεχόμενα ενότητας

Παρ. 6 «**εν**»

«Καθόλου γαρ όσα μη έχει διαίρεσιν, ή μη έχει, ταύτη εν λέγεται»:

«Γενικά λοιπόν όσα δεν επιδέχονται διαίρεσι, [ακριβώς] ως προς το ότι δεν επιδέχονται [διαίρεση], κατά τούτο λέγονται εν.»

Σχόλιο: περιπτώσεις ενότητας είναι μεταξύ άλλων το συνεχές, π.χ. μια κίνηση χωρίς διακοπή, μια ενότητα που δεν διαιρείται, π.χ. ένας άνθρωπος ως ζωντανός οργανισμός, αποτελεί μια ενότητα αλλά και ως ποσότητα είναι μία ενότητα, δηλ. εν.

Παρ.16 «**τέλειον**»

«Τέλειον λέγεται εν μεν ού μη έστιν έξω τι λαβείν μηδέ ένα μόριον [...]:»

«Τέλειον λέγεται ένα πράγμα, έξω από το οποίο δεν είναι δυνατόν να βρεί κανείς κανένα μέρος του.»

Σχόλιο: το 'λεξικό' στο Δ' των Μετφ. περιλαμβάνει και άλλες αποχρώσεις της έννοιας. Η εκδοχή του ορισμού της τελειότητας που δίδεται εδώ είναι εκείνη που ενδιαφέρει και σε σχέση με τον ορισμό της τέλειας πράξης στον ορισμό της τραγωδίας. Σύμφωνα με αυτήν την εκδοχή καθοριστική αρχή τελειότητας είναι, ό,τι **ακριβώς** περιλαμβάνει να είναι μέρος του πράγματος.

Παρ. 26 «**όλον**»

«Όλον λέγεται ού τε μηδέν άπεστι μέρος εξ ών λέγεται όλον φύσει [...]:»

«Όλον λέγεται ένα πράγμα, από το οποίο δεν λείπει κανένα από τα μέρη, βάσει των οποίων καλείται κατά την φύση του όλον.»

Εξήγηση/σχόλιο: όλον καλείται, ένα πράγμα που έχει όλα τα μέρη που απαιτούνται απο την φύση του, δηλαδή για να είναι αυτό που οφείλει να είναι. Ο Αριστοτέλης διακρίνει στην συνέχεια το «όλον» από το «παν». Το «παν» αντιστοιχεί με την σύγχρονη έννοια του συνόλου, δηλαδή ως ενός

πράγματος που δεν παίζει ρόλο σε ποιά σειρά εμφανίζονται τα μέρη του (π.χ. η έννοια «άνθρωπος» είναι παν και όχι όλο, διότι δεν αλλάζει κάτι από την σειρά με την οποία θα διατάξει κανείς τα 'μέρη' της δηλαδή τα ανθρώπινα άτομα, α, β, γ, ...). Ολον είναι όμως ένα πράγμα όταν η σειρά των μερών του δεν είναι αδιάφορη.

3. Πλοήγηση στο μάθημα και βασικά ερωτήματα

Αριστοτέλους *Περί Ποιητικής*,

ΕΡΩΤΗΜΑΤΑ ΓΙΑ ΤΗΝ ΑΝΑΓΝΩΣΗ ΤΟΥ ΚΕΙΜΕΝΟΥ (3^ο μέρος)

Κεφ. VII- IX, 1450b 20 – 1452a 10

Μας ενδιαφέρουν κυρίως οι όροι, υπό τους οποίους επιτυγχάνεται η μίμησις πράξεως τελείας βάσει του ορισμού.

*Βάσει όσων έχουν επωθεί στο προηγούμενο μάθημα είναι σαφές ότι το ζητούμενο για την τέχνη της τραγικής μιμήσεως είναι **οι όροι ποίησης του μύθου**, ώστε να επιτελεί το έργο της τραγωδίας.*

....> «Διωρισμένων δε τούτων, λέγωμεν μετά ταύτα ποίαν τινά δει την σύστασιν είναι των πραγμάτων, επειδή τούτο και πρώτον και μέγιστον της τραγωδίας εστί.» 1450b 20-22

....> “κείται δη ημίν την τραγωδίαν είναι τελείας και όλης πράξεως είναι μίμησιν” 1450b 23-24

....> «χρή [...] η μία μίμησης ενός εστί, ούτω και τον μύθον, επει πράξεως μίμησις εστιν, μιάς τε είναι και ταύτης όλης» 1451a 30-31

→ Η έννοια της τελειότητας συνδέεται εδώ και με την έννοια της ενότητας και του ενός και με την έννοια του όλου.

Κεφ. VII, 1450b 20 – 1451a 15

Ερωτήματα και πλοήγηση στο κείμενο:

Πώς συγκροτείται ο μύθος ώστε να δηλοί μιαν τέλεια πράξη;

→ ο μύθος είναι σύνθεση των πραγμάτων υπό όρους ενότητας

α) η ενότητα του μύθου ως **μέγεθος** έχοντος:

«μέγεθος μη τυχόν» 1450b 36

«ευσύνοπτον» 1451a 4,

«ευμνημόνευτον» 1451a 5,

«ο μείζων μέχρι του σύνδηλος είναι καλλίων εστί κατά το μέγεθος» 1451a 8-9

(και ένα επί πλέον, ποιοτικό κριτήριο, που δεν αναιρεί τον όρον του «σύνδηλου»:

«εν όσω μεγέθει κατά το εικός ή το αναγκαίον εφεξής γινομένων συμβαίνει εις ευτυχίαν εκ δυστυχίας ή εξ ευτυχίας εις δυστυχίαν ματαβάλλειν, ικανός όρος εστί μεγέθους» 1451a 10-15)

β) η ποιοτική ενότητα του μύθου: ο μύθος ως **όλον**:

«το γαρ καλόν εν μεγέθει και τάξει εστί» 1451a 38-39

→ ο μύθος ως όλον συνδέεται με την **τάξιν** των πραγμάτων, ώστε να συντίθενται σε μιαν πράξιν τέλειαν και όλην (πβλ. και ορισμό του «όλου» στο Δ' Μετφς. Διάλεξη 6)

Η τάξις της σύνθεσης σε **όλον** εξειδικεύεται για την περίπτωση της τραγωδίας στην δομή ή την σχέση μεταξύ των επί μέρους πράξεων ως:
αρχή – μέση - τέλος (1450b 23 – 33)
εξήγηση των όρων αυτόθι

→ Η δομή αυτή εξασφαλίζει την **μίαν** πράξιν

Κεφ. VIII, 1451a 16-35

Συμπληρωματική διευκρίνιση του αιτήματος για μιαν πράξιν υπό όρους αρχής – μέσης - τέλους:

Διαφορά: «εις μύθος» - «περί ένα»

→ Η ενότητα του μύθου, ώστε να είναι ένας ο μύθος και έτσι η μίμησις να είναι μίας πράξεως και όλης δεν εξασφαλίζεται από το γεγονός ότι η ποίηση ομιλεί για τις πράξεις ενός προσώπου!

....> «πολλά γαρ και άπειρα τω ενί συμβαίνει, εξ ών ενίων ουδέν εστιν εν. Ούτως δε και πράξεις ενός πολλάι εισιν, εξ ών μία ουδεμία γίνεται πράξις.» 1451a 17-19:

«Διότι στον ένα πολλά και άπειρα συμβαίνουν, από κάποια από τα οποία δεν ολοκληρώνεται καμμία ενότητα. Έτσι και οι πράξεις ενός [προσώπου] είναι πολλές, από τις οποίες καθόλου δεν ολοκληρώνεται ενότητα.» (μετφρ. Καλήρη)

→ Απαιτείται λοιπόν **η σύνθεση των πολλών επί μέρους πράξεων σε ένα όλον.**

- Τι σημαίνει αυτό;

....> «Χρη ούν [...] τα μέρη συνεστάναι των πραγμάτων ούτως, ώστε μετατιθεμένου τινός μέρους ή αφαιρουμένου διαφθείρεσθαι και κινείσθαι το όλον. Ο γαρ προσόν ή μη προσόν μηδέν ποιεί επίδηλον, ουδέ μόριον του όλου εστιν.» 1451a 29 και 32-35:

«Απαιτείται λοιπόν [...] οι επί μέρους πράξεις να συντάσσονται έτσι, ώστε αν μετατεθεί κάποιο μέρος ή αφαιρεθεί να καταλύεται και να μεταβάλλεται το όλον. Εκείνο δε, το οποίο είτε προστεθεί είτε δεν προστεθεί, δεν επιφέρει μια φανερή διαφορά, δεν είναι και μέρος του όλου.» (μερφρ. Καλήρη)

→ Η ενότητα του μύθου εξηγείται ως ποσοτική ενότητα (μία πράξις), που προκύπτει από την σύνθεση των πολλών επί μέρους πράξεων σε ένα όλον **που υφίσταται ως συγκεκριμένη τάξη ακριβώς όσων περιλαμβάνει**: ούτε νοείται να λείπει κάτι, ούτε να περιέχει κάτι που δεν ανήκει στην εσωτερική του οργάνωση.

→ Αρχή της σύνθεσης του δραματικού έργου **η τελειότητα** της δηλούμενης πράξης: **η ενότητα σε όλον ακριβώς όσων περιλαμβάνει ο μύθος.**

- Πώς εξασφαλίζεται η τελειότητα αυτής της οργάνωσης;

→ Η σχέση αρχή – μέση – τέλος είναι σύνταξις των πραγμάτων κατά το «αναγκαίον» ή το «εικός»

....> «εν όσωι μεγέθει κατά το **εικός** ή το **αναγκαίον εφεξής γιγνομένων** συμβαίνει εις ευτυχίαν εκ δυστυχίας ή εξ ευτυχίας εις δυστυχίαν μεταβαλλείν [...]» 1451a 10-14 (κεφ. VII)

....> «[...] ων ουδέν θατέρου γενομένου **αναγκαίον** ήν ή **εικός** θάτερον γενέσθαι» 1451a 26-27 (κεφ. VIII)

→ Οι μη συστηματικές αναφορές στην σύνδεση των πράξεων κατά σχέσεις αναγκαιότητας στα κεφάλαια VII και VIII συστηματοποιείται και εμβαθύνεται στο:

Κεφ. ΙΧ, 1451a 36 – 1452 a 10

→ Ο μύθος λέγει τα **καθόλου** και όχι **τυχαία** ακολουθία γεγονότων

→ Διαφορά τραγωδίας και ιστορίας

→ Σχέση της ποίησης με την γνώση

→ **Η τραγωδία είναι φιλοσοφώτερη της ιστορίας**

Ερωτήματα:

Πώς προκύπτει από τους όρους για την ενότητα του μύθου ότι η τραγωδία είναι φιλοσοφώτερη της ιστορίας και λέγει «μάλλον τα καθόλο»;
βλ. 1451a 36 – 1451b 10

Μίμηση και καθολικότητα: πώς η τραγωδία, ενώ λέγει τα καθόλου, παρουσιάζει συγκεκριμένους ανθρώπους με ονόματα να ενεργούν;
βλ. 1451b 11 - 1451b 26

Πόσο εξειδικευτικοί είναι οι όροι που έχουμε αναδείξει έως τώρα ειδικά για τον **τραγικό** μύθο; Η τραγική ποιότητα προκύπτει από το ποιόν των πράξεων: τα «ελεεϊνά» και «φοβερά» βλ. 1452a 1-10

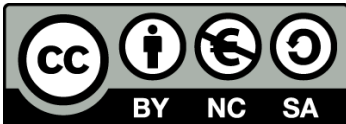
Πότε τυχαία γεγονότα φαίνονται ως «τραγικά»; Βλ. την ιστορία με τον ανδριάντα του Μίτους, 1452a 5-10

Σημείωμα Αναφοράς

Copyright, Πανεπιστήμιο Πατρων, Αικατερίνη Καλέρη, 2015. Αικατερίνη Καλέρη «Αισθητική. Η ποίηση ως μιμητική τέχνη στον Αριστοτέλη ΙΙΙ». Έκδοση: 1.0. Πάτρα. Διαθέσιμο από τη δικτυακή διεύθυνση: <https://eclass.upatras.gr/courses/PHIL1824/>

Σημείωμα Αδειοδότησης

Το παρόν υλικό διατίθεται με τους όρους της άδειας χρήσης Creative Commons Αναφορά, Μη Εμπορική Χρήση Παρόμοια Διανομή 4.0 [1] ή μεταγενέστερη, Διεθνής Έκδοση. Εξαιρούνται τα αυτοτελή έργα τρίτων π.χ. φωτογραφίες, διαγράμματα κ.λ.π., τα οποία εμπεριέχονται σε αυτό και τα οποία αναφέρονται μαζί με τους όρους χρήσης τους στο «Σημείωμα Χρήσης Έργων Τρίτων».

[1] <http://creativecommons.org/licenses/by-nc-sa/4.0/>

Χρηματοδότηση

- Το παρόν εκπαιδευτικό υλικό έχει αναπτυχθεί στο πλαίσιο του εκπαιδευτικού έργου του διδάσκοντα.
- Το έργο «**Ανοικτά Ακαδημαϊκά Μαθήματα στο Πανεπιστήμιο Αθηνών**» έχει χρηματοδοτήσει μόνο τη αναδιαμόρφωση του εκπαιδευτικού υλικού.
- Το έργο υλοποιείται στο πλαίσιο του Επιχειρησιακού Προγράμματος «Εκπαίδευση και Δια Βίου Μάθηση» και συγχρηματοδοτείται από την Ευρωπαϊκή Ένωση (Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο) και από εθνικούς πόρους.

